

Ворожейкін Євген Петрович,
*кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри філософської антропології,
філософії культури та культурології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0000-0001-7320-562X
ye.p.vorozheikin@udu.edu.ua*

ПРИНЦЕСА ДІАНА ТА РОЛАН БАРТ: СЕМІОТИЧНИЙ АНАЛІЗ СЕРІАЛУ «КОРОНА»

Стаття розглядає специфіку сприйняття історичного серіалу «Корона» загалом та презентації образу принцеси Діани зокрема у четвертому сезоні крізь призму семіотичного аналізу. Дослідження базується на концепціях Ролана Барта, зокрема «фотографічного парадоксу» та трьох рівнів аналізу відеотворів: інформаційного, символічного та третього значення/«тупе значення»/«filmic». Для визначення «filmic» у статті здійснюється його порівняння з терміном «punctum», який визначає емоційне та персональне сприйняття фотографії у теорії Барта.

У статті здійснено перенесення концепції «фотографічного парадоксу» на четвертий сезон серіалу «Корона», на основі чого була визначена сучасна візуальна стратегія створення автентичності в історичних драмах. Вказано, що вона призводить до етичного парадоксу, оскільки незалежно від попереджень глядачі починають сприймати художні історії як реальну дійсність.

Особлива увага у статті приділяється тому, як образ принцеси Діани у четвертому сезоні серіалу «Корона» викликав співпереживання у глядачів. Визначено, що принцеса Діана була показана як романтична, беззахисна, наївна та сором'язлива особа, жертва королівської сім'ї. Цей образ створюється завдяки сюжету, але також аудіовізуальних технік, таких як: підбір костюмів, символіка кольору, підбір саундтрека, паралельний монтаж. Квінтесенція образу принцеси Діани представлена у «filmic», скріншоті з другого епізоду серіалу, який поєднує початок королівського життя принцеси Діана з моментом її смерті в автомобільній катастрофі. Вказано, що саме створення образу на різних рівнях значення вплинуло на те, що він привернув значну увагу до серіалу та заново актуалізував інтерес до особи принцеси Діани та її історії, що викликало сильний суспільний резонанс та показало потенціал впливу, який можуть мати сучасні історичні серіали.

Ключові слова: принцеса Діана, Ролан Барт, «Корона», семіотичний аналіз, історичні серіали, «фотографічний парадокс», «punctum», «тупе значення».

Vorozheikin Yevhen,
*Candidate of Philosophical Sciences,
Assistant Professor at the Department of Philosophical Anthropology,
Philosophy of Culture and Cultural Studies
Dragomanov Ukrainian State University
orcid.org/0000-0001-7320-562X
ye.p.vorozheikin@udu.edu.ua*

PRINCESS DIANA AND ROLAND BARTH: A SEMIOTIC ANALYSIS OF THE SERIES *THE CROWN*

The article examines the specifics of the perception of the historical series *The Crown* in general and, in particular, the presentation of the image of Princess Diana in the fourth season through the prism of semiotic analysis. The study is based on the concepts of Roland Barthes, particularly the photographic paradox and the three levels of analysis of video works: informational, symbolic and third meaning/obtuse meaning/filmic. To define filmic, the article compares it with the term punctum, which defines the emotional and personal perception of photography in Barth's theory.

The article applies the concept of photographic paradox to the fourth season of the series *The Crown*, based on which a contemporary visual strategy for creating authenticity in historical dramas was determined. It is indicated that this leads to an ethical paradox because, regardless of warnings, the audience begins to perceive fictional stories as real reality.

The article pays special attention to how the image of Princess Diana in the fourth season of the series *The Crown* evoked empathy in the audience. It was determined that Princess Diana was shown as a romantic, defenceless, naive and shy person, a victim of the royal family. This image is created through the plot but also audiovisual techniques: selection of costumes, colour symbolism, soundtrack selection, and parallel editing. The quintessence of Princess Diana's image is presented in filmic, a screenshot from the second episode of the series, which combines the beginning of Princess Diana's royal life with the moment of her death in a car accident. It is indicated that the creation of the image at different levels of meaning significantly influenced the audience's attention to the series and renewed interest in Princess Diana and her story, which caused a strong public resonance and demonstrated the potential influence that contemporary historical drama series can have.

Key words: princess Diana, Roland Barthes, *The Crown*, semiotic analysis, historical drama, photographic paradox, punctum, obtuse meaning.

Постановка проблеми. Художні твори, які базуються на реальних подіях, завжди стикаються з проблемою співвідношення вигадки та правди. Особливо це стосується історичних серіалів стрімінгових сервісів, які здатні охопити значні часові проміжки та мають великий бюджет на створення автентичності. Одним з таких є серіал «Корона» від «Netflix», який заснований на реальних подіях та розповідає про життя королівської сім'ї впродовж майже шести десятиліть, починаючи незадовго до весілля принцеси Єлизавети та Філіпа Маунтбеттена в 1947 році і закінчуючи весіллям принца Чарльза та Камілли Паркер Боулз у 2005 році.

Серіал отримав значну похвалу та визнання (двадцять одну нагороду «Еммі» (*The Crown*), вісім премій «Золотий глобус» (*The Crown*, *Golden Globes*) та інші). У 2024 році вийшов останній (шостий) сезон серіалу, який згідно з даними сайту «Rotten Tomatoes» отримав найменшу оцінку серед усіх сезонів від глядачів та особливо кінокритиків, які оцінили його як «Rotten» (від англ. гнилий), тобто низьку оцінку (*The Crown: Season 6* | Rotten Tomatoes). Досі найбільший рейтинг має четвертий сезон (*The Crown: Season 4* | Rotten Tomatoes). Четвертий сезон розповів про знайомство Діани Спенсер та принца Чарльза, їхні відносини та відносини Діани з королівською сім'єю. Також у ньому з'являється Маргарет Тетчер, але більшість епізодів були присвячені принцесі Діані. П'ятий та шостий сезони, які також розповідають про долю принцеси Діани, ознаменували собою падіння рейтингу серіалу. П'ятий сезон має другу найнижчу оцінку після шостого сезону серед

кінокритиків та глядачів (*The Crown: Season 5* | Rotten Tomatoes).

Принцеса Діана мала та має особливе значення для багатьох людей, тому її особа привернула особливу увагу до серіалу, але саме четвертий сезон виділився поміж інших. Після четвертого сезону принцесу Діану грала інша акторка, у четвертому – Емма Коррін, у п'ятому та шостому – Елізабет Дебікі. Можна було асоціювати популярність та оцінку четвертого сезону з акторською грою Коррін, які продемонстрували харизму та майстерність акторської гри, через що після виходу сезону увійшли у ранг зірок, але Дебікі також була відзначена критиками та отримала нагороду «Еммі». Можливо, інтерес та оцінка четвертого сезону залежить від того, як саме був показаний образ принцеси Діани у ньому та як він активував значне співпереживання до особи принцеси Діани та її історії у глядачів.

Аналіз досліджень та публікацій. Після виходу четвертого сезону у соціальних мережах з'явилися пости, які захищали принцесу Діану та критикували позицію королівської сім'ї стосовно неї (наприклад, рис. 1).

Внаслідок значного суспільного розголосу, міністр культури британського уряду Олівер Доуден закликав «Netflix» додати застереження про те, що події, вказані у ньому, є вигаданими (UK Culture Secretary Asks Netflix to Label 'The Crown' as Fiction). «Netflix» відмовився від цього, він вказав, що глядачі і так розуміють, що дивляться художній твір, а не документальну розповідь (Netflix Has 'No Plans' to Add Fiction Disclaimer to 'The Crown').

Згідно з опитуванням, проведеним Еммою Рамос Кобо у 2021 році після четвертого сезону,

Рис. 1. Твіт з реакцією після четвертого сезону серіалу «Корона»

майже 20% з 814 респондентів погіршили своє відношення до принца Чарльза після виходу серіалу (Cobo, 2021). Серіал також був розкритикований за свою історичну точність та здатність вводити в оману аудиторію (English, 2020; Vickers, 2020; Jenkins, 2020). Отже, четвертий сезон серіалу «Корона» **актуалізував** питання співвідношення правди та вигадки у історичних серіалах та їх вплив на аудиторію.

Стаття не присвячена встановленню історичної правди щодо ситуації, пов'язаної з принцесою Діаною, чи інших подій у серіалі. Її метою є аналіз специфіки історичних серіалів та їх впливу на аудиторію. Оскільки цей вплив здійснювався, головним чином, через образ принцеси Діани, у статті буде здійснений семіотичний аналіз презентації її образу у четвертому сезоні серіалу «Корона».

Методологічна база статті. Методологією роботи є семіотичний аналіз, заснований на концепції Ролана Барта. Вибір методології зумовлений тим, що саме Барт звернув увагу на специфіку сприйняття візуальних медіа, їх здатності створення повідомлення без коду, тобто представляє певний набір інформації прихованим чином через скриту символіку, яка стає частиною композиції, але глядачами сприймається як дійсність. Загалом стаття базується на трьох працях Барта: «The Photographic Message», «Camera lucida: Reflections on photography», «The Third Meaning».

Виклад основного матеріалу. У «The Photographic Message» Барт вказав на існування «фотографічного парадоксу», який він розглядає як співіснування двох повідомлень: одне без коду (фотографічний аналог), інше з кодом

(мистецтво, письмо, риторика). Суть полягає в тому, що конотоване (чи закодоване) повідомлення розвивається на основі повідомлення без коду (Barthes, 1997a, p. 19). Барт каже, що цей «структурний парадокс збігається з етичним парадоксом: коли хтось хоче бути «нейтральним», «об'єктивним», прагне ретельно копіювати реальність, ніби аналогія є чинником опору вкладенню цінностей (таким є принаймні визначення естетичного «реалізму»))» (Barthes, 1997a, p. 19–20). Тобто у фотографії цей парадокс виникає через те, що вона завжди є сконструйованою (вибором кадрів, мізансценою тощо), але може справляти враження, що представляє справжню дійсність. У своїй роботі Барт детально аналізував, як це використовується в рекламі для передачі прихованого повідомлення глядачу.

Принцип «фотографічного парадоксу» можна перенести на рівень серіалу, оскільки його візуальна специфіка також подібна до фотографії. Як і фотографія, серіал теж є сконструйованим твором, який відтворює дійсність, записуючи та показуючи її через певні принципи структурування візуальної інформації.

Серіал «Корона» від «Netflix» мав значні можливості для створення автентичності, він коштував 13 мільйонів доларів США за епізод (Netflix penetration by country 2022 | Statista) і є «одним із найдорожчих телешоу всіх часів» (What 'The Crown' Gets Wrong (and Right) About Margaret Thatcher). Розробники серіалу створили дослідницький відділ, який шукав ту чи іншу інформацію про певний період часу та ситуацію (Netflix, 2021). Серіал був дуже точний у передачі дрібних деталей. Наприклад, матеріали для весільної сукні принцеси Діани були замовлені у тієї самої фірми, що й оригінал (Netflix, 2020).

У «The Third Meaning» Барт пропонує підхід до аналізу відеотворів через розгляд трьох рівнів: інформаційний рівень (комунікаційний), символічний рівень (сигніфікація), третє чи «тупе значення» (від лат. obtusus, яке означає притуплене, заокруглене повідомлення) (Barthes, 1997b, p. 52–55).

Інформаційний рівень об'єднує все, що відноситься до обстановки, костюмів, персонажів, їхніх стосунків, їх перформансу тощо (Barthes, 1997b, p. 52). Костюми, декорації та прикраси серіалу «Корона» відтворюють особливу

обстановку, глядачі розуміють, що йдеться про королівську сім'ю та історія відбувається у певний проміжок часу. Глядачі можуть не знати, який це період точно, але розуміють, що історія відбувається не зараз, а колись давно. Інформативність цього рівня з'являється не на рівні символів чи особливого естетичного повідомлення авторів серіалу, а на основі її подібності до реальних екстер'єрів, костюмів та атрибутів, які носили реальні прототипи. Після перегляду серіалу глядачі можуть пошукати в Інтернеті зображення чи відео тих чи інших моментів та побачити максимальну схожість між реальною та фікцією (WhyWeWrite, 2020). Особливо це звичайно відіграло для тих, хто жив у той період часу, адже в їхній пам'яті завдяки телевізору чи газетам уже було вміщено всі ці образи. Серіал відтворював їх і тим самим пожвалював їх знову.

Автентичність серіалу не прибирає той факт, що він є художньою інтерпретацією, ті події, які не були записані, наприклад, розмови між реальними історичними особами, сценаристи домислюють самостійно, використовуючи свою уяву та ідеї, які вони хочуть донести до глядачів. Як результат виникає етична головоломка, яка полягає не в тому, чого серіал пропонує досягти у вигаданій історії, а в тому, що він досягає незалежно від цього: нерозбірливі розмиті межі між фактом і вигадкою (Rampazzo Gambarato, & Neuman, 2022).

Цей момент особливо підсилює засіб, який використаний у серіалі. Він полягає у з'єднанні художнього твору та документальних джерел. У всіх сезонах серіалу є епізоди, де наприкінці з'являються титри, які вказують на реальні результати чи наслідки тих чи інших подій. У четвертому сезоні особливо часто використовується документальна хроніка, вона з'являється майже у кожному епізоді та особливо яскраво з'являється у четвертому епізоді наприкінці, оскільки емоційно підсилює сюжет серії. Поєднання переконливої фікції та фактів створює враження, що йдеться про точне зображення подій.

Чи є все це свідомою стратегією розробників серіалу? Роберт Лейсі, історик, який є консультантом серіалу, каже, що шоуранер серіалу Пітер Морган «дуже, дуже наполегливо, як і я, стверджує, що це не історичний документальний фільм. Ми не претендуємо на те, що це

хронологічний запис тих років. Є багато документальних фільмів, які розповідають про це» (Hallemann, 2019).

Скоріш за все, варто говорити про культурну тенденцію. Висока якість серіалів є тим, що нині можуть надавати розробники, та тим, що вимагається аудиторією. Тому автентичність є візуальною стратегією, яка нині існує у сфері створення серіальної продукції. Інакше нині робити драми на історичну тему не можна, бо люди їх дивитися не будуть.

Інший момент, чи можна якось змінити сприйняття глядачів, щоб вони не поєднували реальність з вигадкою? Реніра Рампаццо Гамбарато та Йоханнес Хойман вважають, що ніякі застереження, декларуючи «за історичними подіями», не допоможуть (Rampazzo Gambarato, & Neuman, 2022). Так само вважає Саймон Дженкінс, він пояснює це тим, що «дійсність документальних драм зі «справжньою історією» може полягати лише в їхній правдивості. Ми повинні вірити, що вони правдиві, інакше навіщо ми витрачаємо час? (Jenkins, 2020). Крім того, Дженкінс вважає, що нам не потрібно покладатися на істориків та королівських експертів, щоб роз'яснити, що є неправдою у серіалі, оскільки «виправлення обійде мільйони глядачів» (Jenkins, 2020).

Отже, специфіка історичних серіалів та візуальна стратегія автентичності визначає те, що сюжет серіалу «Корона» здебільшого буде сприйматися глядачами як реальність, що впливає на презентацію образу принцеси Діани.

Інформаційний рівень образу принцеси Діани також є дуже автентичним. Одяг, поведінка, вимова все створено таким чином, щоб відповідати реальності. До інформаційного рівня її образу також належить сюжет, оскільки через нього серіал безпосередньо комунікує з глядачем.

У четвертому сезоні розповідається про те, як Діана Спенсер справила гарне враження на королівську родину і була вибрана дружиною для принца Чарльза, щоб він забув про своє захоплення Каміллою Паркер Боулз, яка у цей час була заміжною жінкою. Надалі одруження стає кошмаром для принцеси Діани, оскільки принц Чарльз не перестає бачити Каміллу, а до принцеси Діани ставитися зі зневагою, оскільки заздрить тому, як її люблять люди в усьому світі. Ставлення королівської сім'ї стає досить

холодним, вони не беруть до уваги проблеми принцеси Діани та не надають їй жодної підтримки. У фінальному епізоді принц Філіп, герцог Единбурзький, каже принцесі Діані, що вона не єдина, хто страждає, радить їй зосередити свої зусилля на служінні королеві Єлизаветі II та збереженні свого шлюбу.

Особливо показовим є третій епізод під назвою «Казка». Діана Спенсер, молода дівчина, радісно приймає шлюбну пропозицію принца Чарльза. Вона переїжджає зі своєї лондонської квартири до палацу, що супроводжується значною увагою журналістів. Поки принц Чарльз перебуває за кордоном, принцеса Діана почуввається самотньою в порожньому палаці. Її наставляє її бабуся, яка поводить себе офіційно, без жодної симпатії до своєї онуки. У принцеси Діани починається розлад харчової поведінки через стрес, який вона відчуває. Коли настає день весілля, то він не зображений так само, як весілля Єлизавети II у першому сезоні. Замість свята похмурий собор та люди, які не звертають уваги на принцесу Діану. Складається враження, що це не казка, а незручна та неприємна ситуація. Діана Спенсер стає не щасливою принцесою, а заручницею та жертвою.

На основі цього інформаційного рівня формується символічний рівень, як уже не представляється безпосередньо, а є референційною символікою (Barthes, 1997b, p. 52). Барт каже, що він стосується не науки про повідомлення, а наук про символ (психоаналіз, економіка, драматургія) (Barthes, 1997b, p. 53). Символічний рівень образу принцеси Діани визначається декількома аспектами. Насамперед

автори серіалу показують юність принцеси Діани через її одяг (рис. 2). Головну роль тут відіграють кольори та принти, які часто можна зустріти в одязі дітей.

Ці візуальні елементи доповнюють образ принцеси Діани такими характеристиками, як беззахисність, наївність, сором'язливість. Останні ми можемо помітити в її рухах: як вона опускає голову, ховає погляд, сутулиться тощо. У третьому епізоді принцеса Діана нудгує у палаці сама та вирішує здійснити перформанс, який нагадує про те, що міг би зробити підліток, який залишився сам вдома. Вона одягає ролики та проїздить порожніми коридорами палацу, слухаючи «Girls On Film» групи «Duran Duran» на плеєрі (рис. 3). Відповідно до сайту «Songfacts» ця пісня розповідає «про експлуатацію фотомоделей, які мають боротися з дегуманізуючими пагонами в шаленому середовищі, де вони об'єктивуються для мас» (Girls On Film by Duran Duran – Songfacts). Отже, пісня підсилює образ жертви.

Автори серіалу також створюють символічну асоціацію образу Діани з природою. Для початку візьмемо момент першої зустрічі Діани Спенсер та принца Чарльза у першому епізоді. Діана тут показується в костюмі «скаженого дерева»/лісового духу, який вона одягла для шкільної вистави «Сон в літню ніч» (рис. 4). Асоціація з природою може створювати зв'язок з емоційністю, інтуїтивністю, імпульсивністю. Це ті риси, які суспільство у формі норм та традицій часто намагається підкорити чи пригнічувати.

Другий епізод продовжує асоціацію з природою, він складається з паралельного

Рис. 2. Дитячі візерунки в одязі принцеси Діани в четвертому сезоні «Корони»

Рис. 3. Сцена з третього епізоду, у якій принцеса Діана катається на роликах у палаці

монтажу між полюванням на оленя та тестом королівської родини, який проходить Діана Спенсер. Глядачі знають, чим закінчується історія для оленя та асоціюють це із ситуацією з Діаною Спенсер. Наприкінці епізоду журналісти зустрічають Діану Спенсер на вулиці та переслідують її, щоб зробити фото та отримати коментарі про її стосунки з принцом Чарльзом. У цьому епізоді також важливу роль відіграє музика. Це композиція Джузеппе Верді «La Traviata Prelude» з опери «Травіата» (від ital. *la traviata* – «впав», «заблукав», від

traviare – збитися зі шляху), яка розповідає про самопожертву молодої жінки та лицемірство вищого класу суспільства, що знову можна перенести на сюжет серіалу.

Іншим символічним аспектом образу принцеси Діани у серіалі є колір. Досить часто принцесу Діану можна побачити у синьому одязі (рис. 5). У третьому епізоді у сцені з вибором обручки вона спочатку вибирає кільце з червоним каменем, але дізнається, що воно пов'язане з королівською сім'єю та вибирає іншу каблучку із синім каменем.

Рис. 4. Принцеса Діана у костюмі «скажене дерево»

Рис. 5. Принцеса Діана в одязі синього кольору

Синій колір мав особливе значення для романтичного руху, він був кольором кохання, меланхолії та мрій (Pastoureaux, 2001, р. 139). Блакитна квітка (нім. blaue blume) була центральним символом натхнення для німецького романтизму. Її ввів німецький письменник Новаліс у своїй незакінченій історії дорослішання під назвою «Генріх фон Офтердінген» (Pastoureaux, 2001, р. 139). В англо-американській традиції слово «blue» (у перекладі синій), яке багато мов прийняли без змін, використовується як термін для меланхолії, ностальгії та депресивних настроїв (Pastoureaux, 2001, р. 140). Так само образ принцеси Діани є провідником романтичних настроїв у серіалі.

У десятому епізоду принцеса Діана з'являється у чорній сукні (рис. 6). До цього вона вибирала чорний колір лише один раз – на похороні. У цьому випадку чорний відіграє ту саму роль. Її доводиться поховати свою індивідуальність, свої бажання, щоб стати прийнятною королівською сім'єю.

Третій рівень Барт назвав «тупим значенням» на протигагу «очевидному значенню», яке включає інформаційний рівень та символічний рівень. Подібно до того, як тупий кут більший за прямий кут, «тупе значення» є більшим, воно ніби відкриває поле значення повністю (Barthes, 1997b, р. 55). Воно є доповненням, яке «інтелект не може поглинути відразу, наполегливим і швидкоплинним, плавним і невловимим» (Barthes, 1997b, р. 54). Барт каже, що в «тупому значенні» є щось смішне, воно може належати «до родини каламбуру, буфонади, марних витрат» (Barthes, 1997b, р. 55). Для його опису він також використовує поняття «filmic» тому, що «тупе значення» можна зрозуміти тільки у нерухомому моменті (Barthes, 1997b, р. 65). Тобто у ньому відбувається руйнування фільму, але також показ його ключової суті.

З точки зору Барта фільм лежить у тому регіоні, де артикульованої мови більше немає, де починається інша мова (Barthes, 1997b, р. 65).

«Тупе значення» є найбільш проблематичним, є означником без означуваного. Воно залишається підвішеним між зображенням і його описом, між визначенням і наближенням (Barthes, 1997b, р. 65). Як же тоді його визначити? У праці Барта «Camera Lucida. Reflections on Photography» є термін «punctum», який має подібні характеристики: складність визначення та додатковість. Барт каже, «щоб сприйняти punctum жоден аналіз не буде для мене корисним» (Barthes, 1982, р. 42), а також, що «punctum» «є додатком: це те, що я додаю до фотографії, і те, що тим не менше вже є» (Barthes, 1982, р. 55). Саме тому ми вважаємо, що «punctum» є подібним до «тупого значення». Ми спробуємо визначити «punctum» четвертого сезону серіалу «Корона», а потім від нього перейти до «тупого значення», щоб перевірити, чи

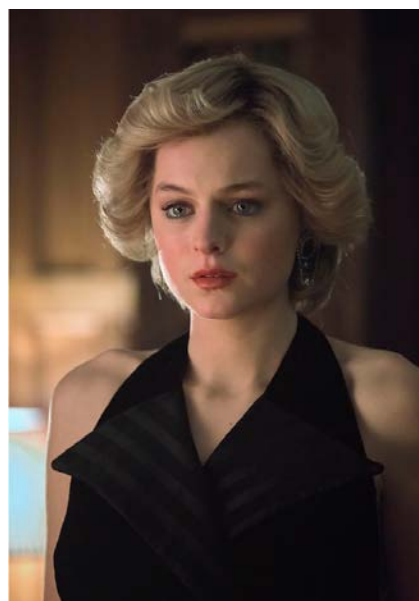

Рис. 6. Принцеса Діана у чорному платті у десятому епізоді

вони відповідають один одному. Такий підхід вибраний тому, що Барт дає більше інформації про те, де «punctum» повинен знаходитися.

Барт визначає «punctum» (лат. означає: жало, цятка, поріз, маленька дірочка, а також кидок грального кубика) (Barthes, 1982, р. 27) як певний шок, який буквально може травмувати (Barthes, 1982, р. 41) Барт порівнює «punctum» з іншим елементом «studium». «Studium» є уподобанням, естетичним смаком, освітою. Фотограф вкладає його у роботу, закодовує. Через нього глядач сприймає та розуміє твір (Barthes, 1982, р. 28) Відповідно, «studium» належить до сфер культури, а «punctum», на противагу, належить не загальному, а індивідуальному, емоційному сприйняттю глядача певної фотографії через знаходження у ній персонально близької інформації. У «Camera Lucida. Reflections on Photography» є ще одна підказка для знайдення «punctum». Барт наводить розмову між Густавом Яноухом та Францем Кафкою: «Необхідною умовою образу є зір», – сказав Яноух Кафці; а Кафка посміхнувся і відповів: «Ми фотографуємо речі, щоб викинути їх із пам'яті. Мої історії – це спосіб закрити мені очі» (Barthes, 1982, р. 53). На основі цього можна зробити припущення, що «punctum» є тим, що ми бачимо на фотографії, коли закриваємо очі. Те зображення, що залишилося з нами після перегляду четвертого сезону, присутнє на рис. 7. Це скріншот з другого епізоду. Саме з цим «filmic» у нас асоціюється образ принцеси Діани у четвертому сезоні. Так само, як вказував Барт, «filmic» можна знайти, тільки зупинивши фільм. Якщо переглянути відео цього моменту, то у ньому не вийде знайти цієї ситуації, коли принцеса Діана дивиться прямо у кадр. Тільки покадровий перегляд покаже його.

У цей момент відбувається і те, про що говорив Барт, руйнування твору. Актриса дивиться на глядача, що в кіно традиційно забороняють і використовують лише зрідка як спеціальний ефект – ламання четвертої стіни. Таким чином принцеса Діана підтверджує присутність глядача, встановлює з ним зв'язок, наголошує на його спостереженні.

У цьому кадрі є одночасно щось кумедне та сумне. З одного боку, її погляд є заграванням з глядачем. З іншого боку, нам згадується сцена, побачена у телевізорі в дитинстві, сцена з машиною у тунелі. Це момент, коли принцеса Діана

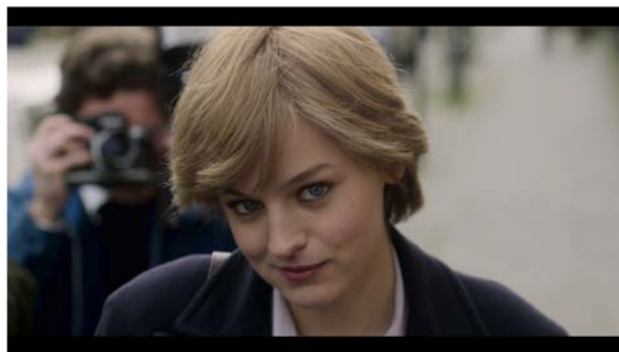

Рис. 7. «Filmic»

загинула. Він є тим «punctum», який пов'язав для нас цей «filmic» та індивідуальний спогад, який вразив та, можливо, травмував колись. Ці обидва моменти пов'язані із масмедіа. Принцеса Діана загинула, коли водій її машини намагався відірватися від папараці. З початку її королівського життя принцеса Діану всюди переслідували журналісти та папараці. Це відбувається у «filmic», де вона показана одна серед натовпу журналістів. Вона дивиться на глядача, стверджує його присутність і каже йому, що він свідок, який нічого не зробив чи який насолоджувався цим процесом зараз та, можливо, у той момент, коли вона загинула. Отже, «filmic» може створювати почуття провини у глядачів та завдяки цьому підсилювати емоційне співпереживання персонажу/принцесі Діані.

Важливим моментом є те, що «filmic» поєднує автентичну естетику серіалу (National Geographic, 2023) та всі рівні образу принцеси Діани, які згадувалися до цього (сором'язливість, образ жертви, символіка синього кольору).

Висновки. Четвертий сезон серіалу «Корона» спричинив значний суспільний резонанс та актуалізував питання співвідношення реальності та художнього вимислу. Це було пов'язано з використанням документальної хроніки та специфіки представлення образу принцеси Діани. Образ принцеси Діани, який був створений через нарративні та аудіовізуальні техніки, викликав значне співпереживання у глядачів. Він презентував принцесу Діану як романтичну, беззахисну, наївну, сором'язливу особу, жертву королівської сім'ї, яка не бере до уваги її індивідуальні особливості та потреби, оскільки вимагає підкорення прийнятним нормам

поведінки. Через те, що цей образ був створений на різних рівнях значення, він став потужним фактором, який привернув значну увагу до серіалу та заново актуалізував інтерес до особи принцеси Діани та її історії. Це показує, що сучасні історичні серіали, які використовують візуальну стратегію автентичності, можуть нести значний вплив на сприйняття історичних подій. З одного боку, художня інтерпретація

реальних подій може призводити до зміни громадської думки та формування нових історичних наративів у свідомості глядачів. З іншого боку, такі серіали можуть порушувати важливі питання, наприклад, питання доцільності збереження інституту монархії у Великій Британії, пригнічення яскравої особистості суспільством чи встановлення історичної правди щодо долі певних осіб.

Список використаних джерел:

1. Barthes, R. (1982). *Camera Lucida: Reflections on Photography*. Hill and Wang.
2. Barthes, R. (1997). *The Photographic Message*. *Image Music Text* (S. Heath, Trans. Pp. 15–32). Fontana Press. An Imprint of Harper Collins Publishers.
3. Barthes, R. (1997). *The Third Meaning*. Research notes on some Eisenstein stills. In *Image Music Text* (S. Heath, Trans. Pp. 52–69). Fontana Press. An Imprint of Harper Collins Publishers.
4. Cobo, E.R. (2021). *Netflix's The Crown: impact on the British Royal Family* [Неопубл. Final Degree Project]. Comillas Pontifical University.
5. *The Crown*. Television Academy. URL: <http://www.emmys.com/shows/crown>.
6. *The Crown: Season 4* | *Rotten Tomatoes*. Rotten Tomatoes. URL: https://www.rottentomatoes.com/tv/the_crown/s04.
7. *The Crown: Season 5* | *Rotten Tomatoes*. Rotten Tomatoes. URL: https://www.rottentomatoes.com/tv/the_crown/s05.
8. *The Crown: Season 6* | *Rotten Tomatoes*. Rotten Tomatoes. URL: https://www.rottentomatoes.com/tv/the_crown/s06.
9. *The Crown – Golden Globes*. Golden Globes. URL: <https://goldenglobes.com/tv-show/crown-the/>.
10. English, R. (2020, 21 листопада). *Earl Spencer fears people will forget that The Crown is fiction*. Mail Online. URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8972399/Earl-Spencer-fears-people-forget-Crown-fiction.html>.
11. *Girls On Film by Duran Duran – Songfacts*. Song Meanings at Songfacts. URL: <https://www.songfacts.com/facts/duran-duran/girls-on-film>.
12. Hallemann, C. (2019, 23 листопада). *Is The Crown Accurate? The Answer Is More Complicated Than Fact-Checking the Netflix Series*. Town & Country. URL: https://www.townandcountrymag.com/leisure/arts-and-culture/a29873503/the-crown-netflix-tv-show-accuracy/?utm_campaign=socialflowFBTCO&utm_medium=social-media&utm_source=facebook.
13. Huang, Z. (2023). *Visual Presentation of Court Culture: The Seduction and Disenchantment in TV Series “The Crown”*. *SHS Web of Conferences*, 179, 03001. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202317903001>.
14. Jenkins, S. (2020, 16 листопада). *The Crown’s fake history is as corrosive as fake news* | Simon Jenkins. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/nov/16/the-crown-fake-history-news-tv-series-royal-family-artistic-licence>
15. National Geographic. (2023, 4 травня). *Diana: In Her Own Words (Full Episode) | SPECIAL* | *National Geographic*. [Video]. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xojJ39oaZEo>.
16. Netflix. (2020, 18 листопада). *The Crown Season 4 | Costumes of The Crown* | *Netflix*. [Video]. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sMYpBwJJC0>.
17. Netflix. (2021, 13 серпня). *Triumph and Tragedy: The Crown Tackles the Modern Era* | *Netflix*. [Video]. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IARP363dJOW>.
18. *Netflix Has ‘No Plans’ to Add Fiction Disclaimer to ‘The Crown’*. *Variety*. URL: <https://variety.com/2020/tv/news/the-crown-netflix-fiction-disclaimer-no-plans-1234847272/>.
19. *Netflix penetration by country 2022* | *Statista*. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/499844/netflix-markets-penetration/>.
20. Pastoureau, M. (2001). *Blue: The history of a color*. Princeton University Press.
21. Rampazzo Gambarato, R., & Heuman, J. (2022). *Beyond fact and fiction: Cultural memory and transmedia ethics in Netflix’s The Crown*. *European Journal of Cultural Studies*, 136754942211283. URL: <https://doi.org/10.1177/13675494221128332>.
22. *Royal Family Insiders Dismiss ‘The Crown’ Season 4 as ‘Cruel,’ Exploitative, and ‘Not Accurate’*. *IndieWire*. URL: <https://www.indiewire.com/features/general/royal-family-condemn-the-crown-season-4-cruel-1234599072/>.
23. *UK Culture Secretary Asks Netflix to Label ‘The Crown’ as Fiction*. *Variety*. URL: <https://variety.com/2020/tv/news/the-crown-fiction-uk-culture-secretary-1234841736/>.

24. Vickers, H. (2020, 25 листопада). *How accurate is The Crown season 4? What's true and false in the Netflix series*. The Times & The Sunday Times. URL: <https://www.thetimes.com/uk/royal-family/article/how-accurate-is-the-crown-season-4-true-false-netflix-bz6b7gpcd>.

25. *What 'The Crown' Gets Wrong (and Right) About Margaret Thatcher*. VICE – Unbequemer Journalismus und Dokus zu allem, was wichtig ist auf der Welt. URL: <https://www.vice.com/en/article/88agqz/the-crown-margaret-thatcher-accurate>

26. WhyWeWrite. (2020, 15 листопада). *The Crown vs Reality – S04 Footage Comparison*. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KTjz5rC0fMo>.

References:

1. Barthes, R. (1982). *Camera Lucida: Reflections on Photography*. Hill and Wang.
2. Barthes, R. (1997a). The Photographic Message. *Image Music Text* (S. Heath, Trans.; pp. 15–32). Fontana Press. An Imprint of Harper Collins Publishers.
3. Barthes, R. (1997b). The Third Meaning. Research notes on some Eisenstein stills. In *Image Music Text* (S. Heath, Trans.; pp. 52–69). Fontana Press. An Imprint of Harper Collins Publishers.
4. Cobo, E.R. (2021). *Netflix's The Crown: impact on the British Royal Family* [Unpublished Final Degree Project]. Comillas Pontifical University.
5. *The Crown*. Television Academy. Retrieved from: <http://www.emmys.com/shows/crown>.
6. *The Crown: Season 4 | Rotten Tomatoes*. Rotten Tomatoes. Retrieved from: https://www.rottentomatoes.com/tv/the_crown/s04.
7. *The Crown: Season 5 | Rotten Tomatoes*. Rotten Tomatoes. Retrieved from: https://www.rottentomatoes.com/tv/the_crown/s05.
8. *The Crown: Season 6 | Rotten Tomatoes*. Rotten Tomatoes. Retrieved from: https://www.rottentomatoes.com/tv/the_crown/s06.
9. *The Crown – Golden Globes*. Golden Globes. Retrieved from: <https://goldenglobes.com/tv-show/crown-the/>.
10. English, R. (2020, November 21). *Earl Spencer fears people will forget that The Crown is fiction*. Mail Online. Retrieved from: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8972399/Earl-Spencer-fears-people-forget-Crown-fiction.html>.
11. *Girls On Film by Duran Duran – Songfacts*. Song Meanings at Songfacts. Retrieved from: <https://www.songfacts.com/facts/duran-duran/girls-on-film>.
12. Huang, Z. (2023). Visual Presentation of Court Culture: The Seduction and Disenchantment in TV Series “The Crown”. *SHS Web of Conferences*, 179, 03001. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202317903001>.
13. Hallemann, C. (2019, November 23). *Is The Crown Accurate? The Answer Is More Complicated Than Fact-Checking the Netflix Series*. Town & Country. Retrieved from: https://www.townandcountrymag.com/leisure/arts-and-culture/a29873503/the-crown-netflix-tv-show-accuracy/?utm_campaign=socialflowFBTCO&utm_medium=social-media&utm_source=facebook.
14. Jenkins, S. (2020, November 16). The Crown's fake history is as corrosive as fake news | Simon Jenkins. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/nov/16/the-crown-fake-history-news-tv-series-royal-family-artistic-licence>.
15. National Geographic. (2023, May 4). *Diana: In Her Own Words (Full Episode) | SPECIAL | National Geographic* [Video]. YouTube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=xojJ39oaZEo>.
16. Netflix. (2020, November 18). *The Crown Season 4 | Costumes of The Crown | Netflix* [Video]. YouTube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=sMYpBwlJSC0>.
17. Netflix. (2021, August 13). *Triumph and Tragedy: The Crown Tackles the Modern Era | Netflix* [Video]. YouTube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=IARP363dJOW>.
18. *Netflix Has 'No Plans' to Add Fiction Disclaimer to 'The Crown'*. Variety. Retrieved from: <https://variety.com/2020/tv/news/the-crown-netflix-fiction-disclaimer-no-plans-1234847272/>.
19. *Netflix penetration by country 2022 | Statista*. Statista. Retrieved from: <https://www.statista.com/statistics/499844/netflix-markets-penetration/>.
20. Pastoureau, M. (2001). *Blue: The history of a color*. Princeton University Press.
21. Rampazzo Gambarato, R., & Heuman, J. (2022). Beyond fact and fiction: Cultural memory and trans-media ethics in Netflix's *The Crown*. *European Journal of Cultural Studies*, 136754942211283. <https://doi.org/10.1177/13675494221128332>.

22. *Royal Family Insiders Dismiss 'The Crown' Season 4 as 'Cruel,' Exploitative, and 'Not Accurate'*. IndieWire. Retrieved from: <https://www.indiewire.com/features/general/royal-family-condemn-the-crown-season-4-cruel-1234599072/>.

23. *UK Culture Secretary Asks Netflix to Label 'The Crown' as Fiction*. Variety. Retrieved from: <https://variety.com/2020/tv/news/the-crown-fiction-uk-culture-secretary-1234841736/>.

24. Vickers, H. (2020, November 25). *How accurate is The Crown season 4? What's true and false in the Netflix series*. The Times & The Sunday Times. Retrieved from: <https://www.thetimes.com/uk/royal-family/article/how-accurate-is-the-crown-season-4-true-false-netflix-bz6b7gpcd>.

25. *What 'The Crown' Gets Wrong (and Right) About Margaret Thatcher*. VICE – Unbequemer Journalismus und Dokus zu allem, was wichtig ist auf der Welt. Retrieved from: <https://www.vice.com/en/article/88agqz/the-crown-margaret-thatcher-accurate>.

26. WhyWeWrite. (2020, November 15). *The Crown vs Reality – S04 Footage Comparison* [Video]. YouTube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=KTjz5rC0fMo>.